

Gemeente Raalte

Gemeente Raalte en de landbouw

Raalte zet intensief in op het buitengebied nu en in de toekomst

Presentatie Rond de tafel Raad 27 januari 2022

Wout Wagenmans

Birgitte Keijzer

Leonie van Dam

Mireille Groot Koerkamp

Judith Snepvangers en Ellis Lugtenberg

Wietse Douwes

Agenda van de avond

1. Opening door Wout Wagenmans
2. Welke acties ondernemen we ter ondersteuning van de landbouw in Raalte Birgitte Keijzer en Leonie van Dam
3. Presentatie Stand van zaken Leader Mireille Groot Koerkamp
4. Presentatie Gebiedsgerichte Aanpak Stikstof Wietse Douwes
5. Presentatie Salland Loont Judith Snepvangers en Ellis Lugtenberg
6. Vragen ronde

Gemeente Raalte

Opening door Wout Wagenmans

9 kernen naast Heino en Raalte 7 kleine kernen

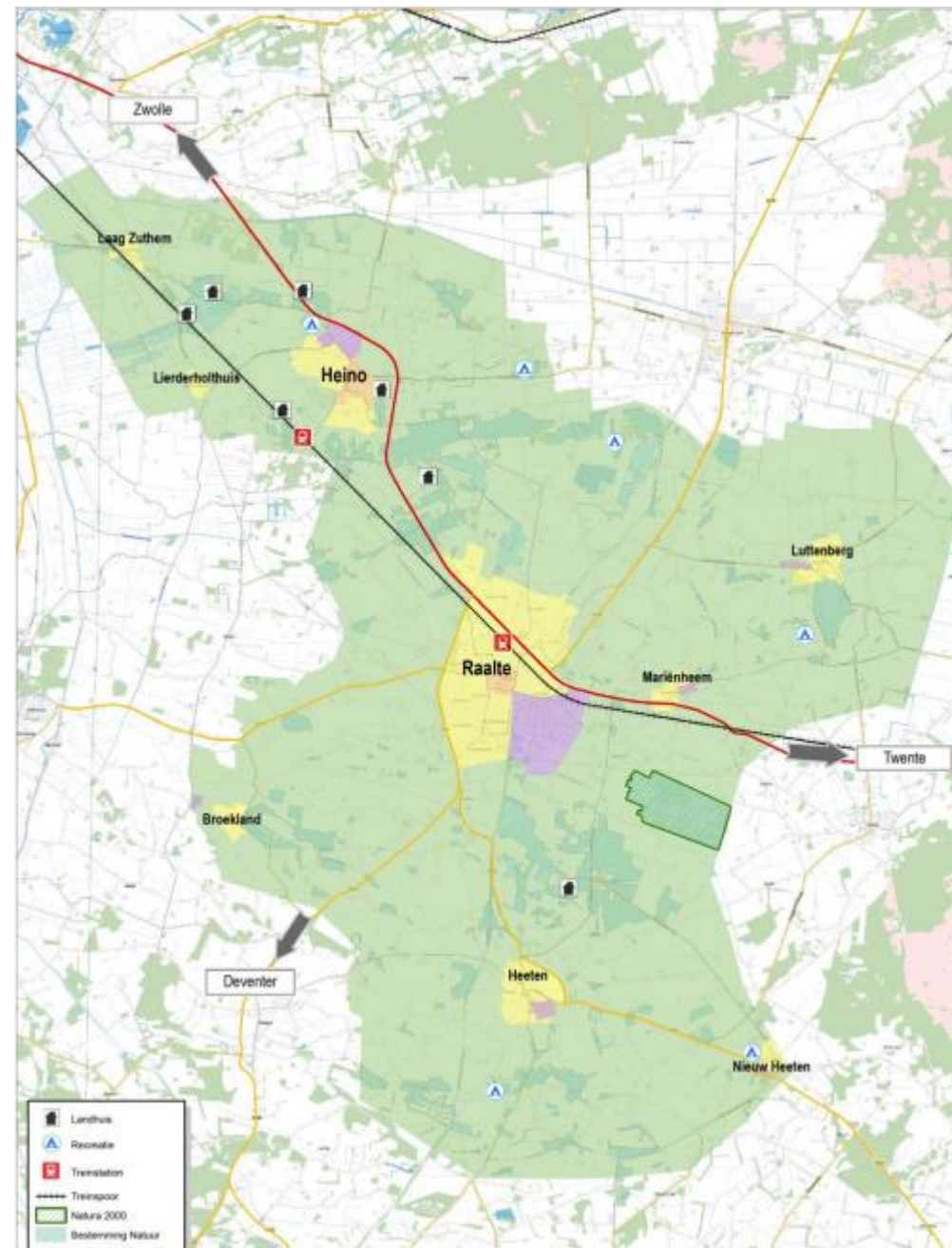
37.500 inwoners

80% grond agrarisch

Verschillende landgoederen

Salland 900 agrariërs, Raalte 468 in 2020.

Salland 300 bedrijven zonder opvolger op dit moment

Gemeente Raalte

Gemeente heeft actief plattelandsbeleid vanuit verschillende rollen

Beleid maken en uitvoeren

Financiële ondersteuning

Communiceren, kennis delen

Toekomstgericht denken

Gemeente Raalte

We doen al veel!

<https://www.raalte.nl/buitengebied>

Contactpersoon buitengebied

De [contactpersoon buitengebied Monique van Schagen](#) is een onafhankelijke gesprekspartner voor alle ondernemers en bewoners in het buitengebied.

Ze legt waar nodig de verbinding tussen de bewoners van het buitengebied en de gemeente of andere instanties.

Erfcoach

Heeft u vragen of zorgen over de toekomst van uw erf of bedrijf? [Erfcoach Babke Roeterdink](#) of [Niek Oude Scholten](#) gaan graag met u in gesprek. Agrariërs en andere erfeigenaren kunnen een beroep op hen doen.

De Kracht van Salland

Onder de noemer [De Kracht van Salland](#) werken vrijwilligers en organisaties aan nieuwe ontwikkelingen, activiteiten en projecten in het buitengebied via een bottom up aanpak. Het doel: een vitaal Salland. Het netwerk Salland Deal, de 4D initiatieven en Leader Salland zijn onder andere onderdeel van deze aanpak.

Asbestdaken verwijderen

Heeft u een (verdacht) asbestdak? De gemeente Raalte ondersteunt u bij het [verwijderen van uw asbestdak](#). Voor iedere m2 stelt de gemeente een vergoeding van €1,00 beschikbaar.

Project Veilig Buitengebied

Het buitengebied heeft steeds vaker te maken met leegstand en wordt daardoor aantrekkelijk voor criminelen. We werken graag samen om het [buitengebied veilig te houden](#).

Energie opwekken

Wilt u informatie over energieopwekking in het buitengebied? Bekijk de [richtlijnen voor zonneparken](#) en [windenergie \(in ontwikkeling\)](#). Uw eigen woning of bedrijf verduurzamen? [Duurzaam Bouwloket](#) helpt graag.

Vrijkomende gebouwen/erven

Het buitengebied verandert. De gemeente heeft beleid opgesteld om leegstand op grote schaal te voorkomen. Wat kan ik met mijn [vrijgekomen \(agrarische\) gebouwen/erf](#) doen?

Stikstof

[Het stikstofvraagstuk](#) is ingewikkeld en raakt bijna alle sectoren. In Overijssel is gekozen voor een gebiedsgerichte aanpak (GGA). Salland is één van de gebieden waar vraag en aanbod van stikstofruimte bij elkaar gebracht worden. Raalte is ambtelijk en bestuurlijk hierbij betrokken.

Inwoning

Wanneer twee huishoudens samen één woning delen, is er sprake van inwoning. Deze situatie brengt vaak veel vragen met zich mee. We hebben de [meest gestelde vragen](#) voor u op een rijtje gezet.

Huidige financiële ondersteuning vanuit Raalte

- Asbestsanering 1 Euro per m2
- Energiefonds Raalte leningen tussen Euro 5.000-50.000 voor MKB bedrijven en maatschappelijke organisaties
- Energieloket en financiële ondersteuning gegeven aan ESS Energie Support Salland voor ondersteuning van bedrijven met energievraagstukken
- Vanuit Programma De Kracht van Salland vanuit Raalte:
 - cofinanciering 18 Leader projecten en kosten Leadergroep
 - cofinanciering 14 kleinere projecten en onderzoeken Raalte/Salland
 - cofinanciering o.a. evenementen Ponymarkt en Stöppelhaene symposium
- Ondersteuning in zoektocht naar middelen bij anderen: quick scan subsidies

Rol: communicatie en kennisdelen: Gesprek, dialoog, kennis delen en verbinden

Raalter inzet platteland brede ondersteuning technisch, sociaal en op innovatie

Programmaleider en
strategisch
beleidsmedewerker

Contactpersoon
buitengebied

Ruimtecoaches

Contactpersoon
sanering asbestdaken

Inzet samenwerking Sallandse gemeenten, organisaties, netwerken en provincie

Leadercoördinatoren

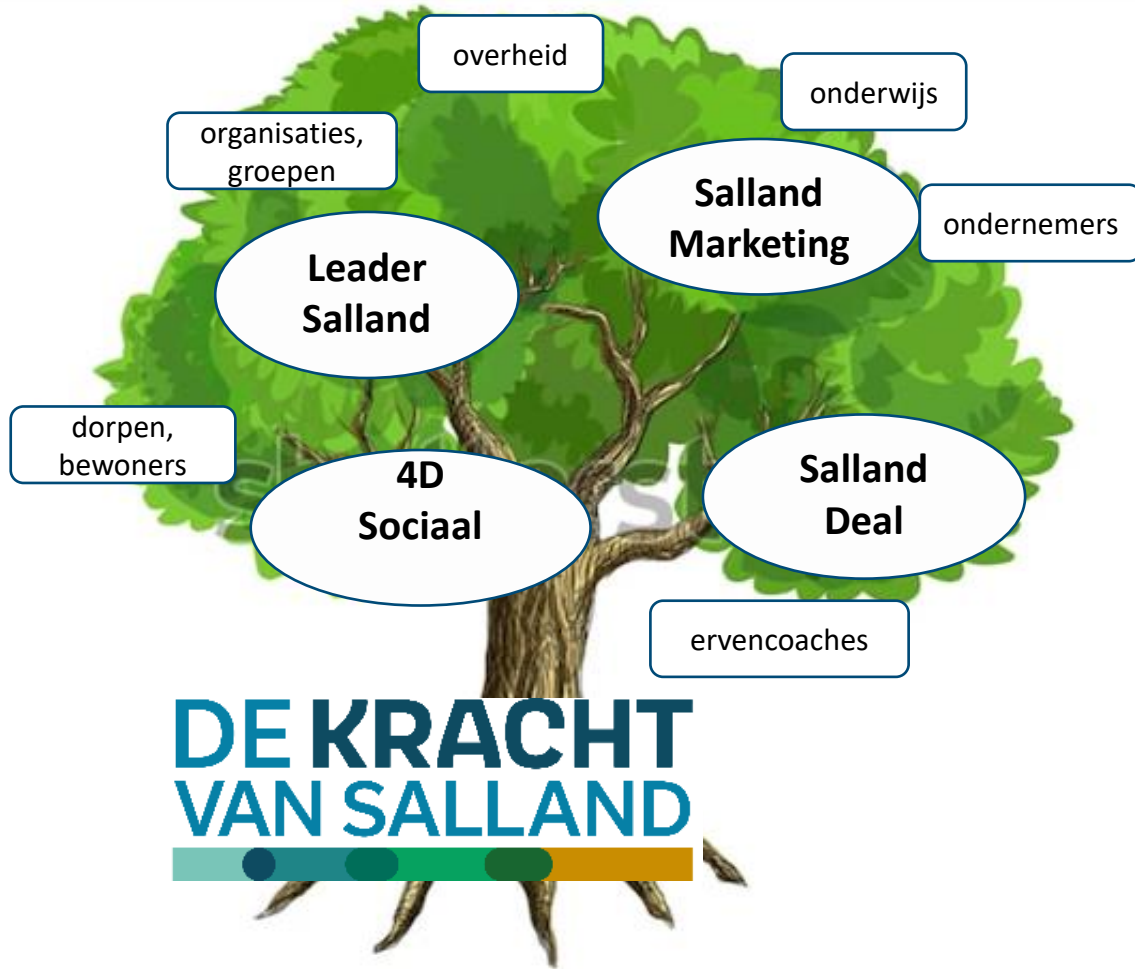
Erfcoaches

Programmamanager
food chain en
innovatie

Contactpersoon
veiligheid

4D coördinator

De Kracht van Salland

- Integrale gebiedsvisie: people, planet, profit
- Uitvoering via verschillende programma's / organisaties
- Geen organisatie, maar samenwerking binnen netwerk
- Gezamenlijke communicatie en Salland Cafés
- Werkwijze: bottom up, vraaggericht, flexibel, elkaar helpen

Gemeente Raalte

Het Netwerk De Kracht van Salland 2015-2020

**DE KRACHT
VAN SALLAND**

Communicatie, verbinding en kennisdeling

**DE KRACHT
VAN SALLAND**

Leader

25 Leaderprojecten,
12.7 mln. investering,
1.06 mln. EU geld

Salland!

Salland Marketing
7 nieuwe
themaslingers in 5
gemeenten

30 Sallandcafé's
30 nieuwsbrieven
3000 actieve
inwoners
Vele individuele
contacten voor
ondersteuning en
verbinding

"Losse" vragen en
initiatieven uit
samenleving

**DE KRACHT
VAN SALLAND**

SallandDeal

Samenwerking tussen
12 organisaties op
landbouw, natuur,
landschap en water.
Rond 300 contracten
GBD en diverse losse
projecten

**DE KRACHT
VAN SALLAND**

4D

4D Salland
237 initiatieven
geholpen
162 aanvraag
75 gefinancierd

Opbrengst in:

Producten:

Individuele gesprekken: ondernemers kunnen weer verder

Website Kracht van Salland en Website Raalte

Flyers, folders, artikelen, social media; Kracht van Salland, erven in beweging, asbest, veilig buitengebied etc.

Projecten en programma's o.a.

Kavelruilprojecten N35, Boetelerveld, Wijhe-Laag Zuthem, Salland Breed

Agri&Food programma

De Kracht van Salland

Groen Blauwe diensten 360 beheerscontracten in Salland. Salland Zoemt

Agrarisch natuurbeheer via Collectief Midden Overijssel

Verbinding:

Gemeente overstijgende overleggen.

Partners in Salland

Andere overheden Waterschap, provincie en Rijk

Toekomstgericht werken Raalte

Omgevingsvisie Horizon 2040

3 kernopgaven:

- **Het Buitengebied**
- Toekomstbestendige wijken en dorpen
- Identiteit en Regio

Complex speelveld Buitengebied

Kernopgave Buitengebied Omgevingsvisie:

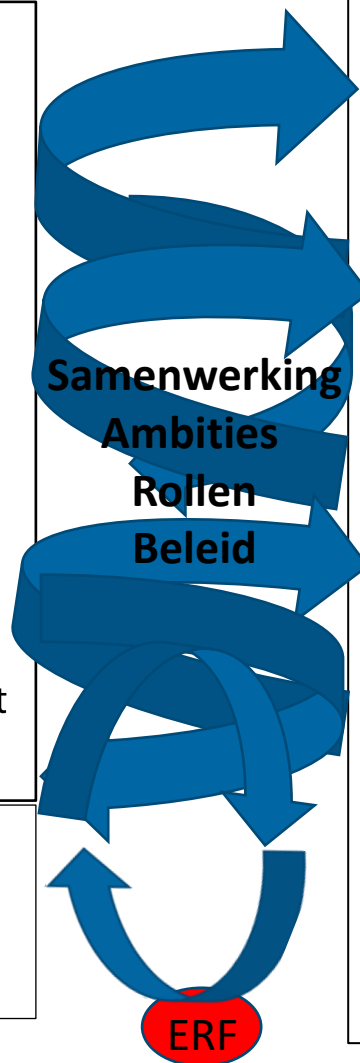
"Raalte als groen en innovatief productielandschap"

1. Sterk en afwisselend landschap door het verder te ontwikkelen, te versterken en te behouden wat waardevol is.
2. Met technologie, innovatie en experiment voor een toekomstbestendige landbouw die meerwaarde oplevert voor de leefomgeving en het landschap
3. Energieopgave met draagvlak en financieel geborgd opwekken
4. Een vitaal, divers en gemengd buitengebied. Een werk- en productiegebied, waar een balans is met wonen, landschappelijke- en cultuurhistorische kwaliteiten, natuur en recreatie.
5. Wij kiezen voor kleinschalige recreatie, die past in het landschap en die aansluit op andere activiteiten in het buitengebied

Omgevingsprogramma's

Omgevingsplan

- Europees landbouw en klimaatbeleid – nieuw GLB en Europese programma's
- Landelijk
 - Klimaat
 - Landbouw transitie
 - Stikstof
 - Bronmaatregelen waaronder opkoopregelingen
 - Biodiversiteit
- Provinciaal
 - Omgevingsvisie: Klimaat – Landbouw (KLG)
 - Gebiedsgerichte aanpak Stikstof
- Regionaal
 - Regiodeal Agro en Food Impactgenerator
 - Kracht van Salland
 - Salland Deal - SalLand Loont
 - RES
 - NP Sallandse Heuvelrug

Kansen nabije toekomst:

Integraal en gebiedsgerichte aanpak wordt ingezet op het gebied van:

- Stikstof
- Energie (RES) /Klimaat/Water
- Nationaal Programma Landelijk Gebied vanuit Rijk (in ontwikkeling)
- Omgevingsvisie Provincie Overijssel (in ontwikkeling)

Nu kansen om middelen voor uitvoering ambitie Omgevingsvisie
Netwerk Salland staat al: Voordeel!

Vraagt ook inzet van gemeente!

Ambitie en rol ontwikkeling buitengebied

Activiteiten vanuit Raalte voortzetten

Lopende activiteiten
voortzetten

Intensievere
communicatie met
agrariërs en partijen
voortzetten

Uitwerking Horizon
2040 met daaronder
liggend
beleid/omgevingsplan

Activiteiten met gebiedspartijen en overheden in Salland

Ontwikkeling
nieuwe Visie De
Kracht van Salland
met o.a. Leader
Salland 2023-2027

Ontwikkeling Gebied Gerichte
Aanpak Stikstof Salland
Of een integraal
gebiedsprogramma
buitengebied

Verder
ontwikkeling
Agri&Food
programma

Vragen

Mireille Groot Koerkamp

Leader programma 2014 t/m 2022

- Leader = EU bijdrage met werkwijze. Bottom up, innovatief, integraal, samenwerking, meerwaarde voor gebied Salland
- Leaderprogramma 2014 – 2020 met verlenging tot eind 2022
- Tot nu toe 31 Leaderprojecten (gereed en in uitvoering)
- Zoals Kari's crackers, Duurzaam Mariënheem, Kerkhuus Heino, Museum de Laarman, Zuivel van Salland, Nieuw Sion...
- En Sallandbrede projecten: Salland Boert en Eet Bewust, Slinger van Salland, Platform Techniek Salland VR, OZO Jeugd

Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling.
Europa investeert in zijn platteland.

Evaluatie Leader programma 2016-2022

- EU budget is 1,8 miljoen Euro voor Salland (tot nu toe)
- Cofinanciering 3 ton per gemeente (Raalte, Olst-Wijhe, Deventer)
- Totale investering is 13 miljoen Euro (tot nu toe)
- De Leader projecten leveren:
 - 33 fte nieuwe werkgelegenheid
 - 200 nieuwe activiteiten
 - ruim 700 vrijwilligers
 - 13.000 nieuwe bezoekers
 - Steun in de rug voor lokale initiatieven
 - Stimuleert leefbaarheid, duurzaamheid, economie, zelfwerkzaamheid, saamhorigheid

provincie
Overijssel

Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling.
Europa investeert in zijn platteland.

- Voorjaar '22 :
Opstellen nieuwe gebiedsvisie
De Kracht van Salland met de
samenleving

Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling.
Europa investeert in zijn platteland.

Gemeente Raalte

Nieuwe gebiedsvisie De Kracht van Salland

*Gebiedsvisie
2014 – 2020 met
programma's en
projecten*

Loslaten

*Netwerk DKVS
>800 Sallanders*

Luisteren

*Interviews: mensen
buiten het netwerk*

*Bijeenkomsten
10 maart en 14 april
Workshops*

*Nieuwe gebiedsvisie
De Kracht van Salland
2023-2027*

*Bouwstenen voor nieuwe
visie en projecten*

*Prototyping:
Uitwerken van ideeën in 3D*

*Laten opkomen
Ideeën en wensen voor de toekomst*

*Wat vraagt deze situatie van mij?
Hoe wil ik hieraan bijdragen?*

- Voorjaar: Opstellen Lokale Ontwikkelingsstrategie Leader Salland (LOS)
- Zomer '22: Cofinanciering van gemeenten en waterschap
- Najaar '22: Indienen LOS bij Provincie
- Selectie van Leadergebieden door Rijk
- Begin '23 van start met programma Leader Salland

Vragen?

Gebied Gerichte Aanpak Stikstof Salland (Wietse Douwes)

Doelstellingen stikstofaanpak (Rijk en GS)

- De landelijke opgave is dat in 2025 moet 40%, in 2030 moet 50% en in 2035 moet 74% van het oppervlak stikstofgevoelige natuur moet voldoen aan de kritische depositiewaarde (KDW).
- Een verplichting voor de minister van LNV om een aanvullend programma vast te stellen voor het legaliseren van voorheen vergunningsvrije projecten met geringe depositie (PAS-melders).

Dit bereiken we door:

26% emissiereductie in 2030

50 % emissiereductie in 2035 ten opzicht van heden.

Nieuw Coalitieakkoord

- Nationaal programma Landelijk gebied met transitiefonds van 25 miljard voor aanpak uitdagingen landbouw en natuur
- Versnelling doelstellingen in de wet stikstofreductie en natuurverbetering van 2035 naar 2030,
- In de gebiedsgerichte aanpak kunnen extensivering, omschakeling, innovatie, legalisering en verplaatsing helpen bij versnelling van verduurzaming in de landbouw.
- Binnen provincie wordt bredere aanpak landelijk gebied uitgewerkt voor opgaven stikstof, natuur, klimaat en water

Provinciaal doel en aanpak

Provincie moet begin 2023 een aanpak neerleggen hoe ze dit gaan doen en gebiedsplan indienen bij het Rijk.

➤ Provincie werkt aan een visie op het landelijk gebied om deze opgave uit te voeren en tegelijkertijd perspectief te bieden voor de landbouw en de leefbaarheid van het landelijk gebied.

➤ Aanpak vanuit 5 schakels.

Aanpak vanuit 5 schakels

- 1. Bronmaatregelen
- 2. Natuurherstel
- 3. Vergunningverlening, toezicht en handhaving
- 4. Verdeling stikstofruimte
- 5. Gebiedsgerichte opgave Stikstof (GGA)

Tijdspad

- November 2021 gebiedsanalyse Salland aan gebiedstafels bestuurlijk en ambtelijk vastgesteld
- Basis voor opstellen gebiedsagenda voor Salland
- Begin 2022 proces opgestart om tot gebiedsagenda te komen
- Vaststelling gebiedsagenda eind 2022
- Indienen gebiedsplan voor heel Overijssel bij het rijk uiterlijk 1 juli 2023

Betrokkenheid en rol gemeenten bij de GGA

- Gemeente Raalte vertegenwoordigd namens gemeenten in het gebiedsteam Salland van de provincie
- Gemeenten Deventer, Raalte en Olst-Wijhe ambtelijk en bestuurlijk vertegenwoordigd bij de gebiedstafels
- Formele rol gemeenten bij besluitvorming over gebiedsagenda's
- GS stelt conform Stikstofwet gebiedsplan uiterlijk medio 2023 vast en dient deze in bij het Rijk

Vragen

SalLand Loont

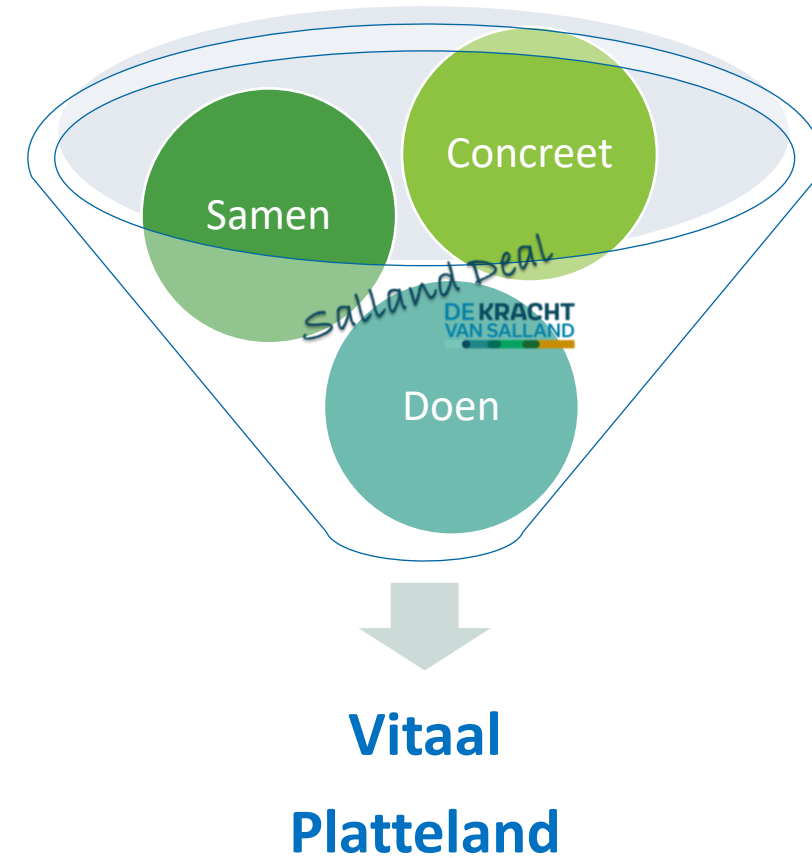
Een nieuw dienstensysteem voor Salland

Salland Deal: samen concreet doen

- **Netwerkorganisatie** actief op gebied van **landbouw**, **natuur**, **landschap** en **water** + **klimaat** in Salland.
- Jarenlange bottum-up samenwerkingstraditie vanaf ca. 2005
- pMJP (provinciaal meerjarenprogramma 2007 – 2013)
 - Ontwikkeling Groenblauwe diensten / Kostbaar Salland
 - Water-, landbouw- en natuurontwikkeling
 - Ontwikkeling wandel-, fiets-, en mountainbikeroutes

- **Wie?**

IJssellandschap (mede namens OPG), LTO Salland, Kostbaar Salland, Agrarisch Collectief Midden Overijssel, ANV Groen Salland, Salland Boert en Eet bewust, Landschap Overijssel (mede namens andere TBO's), Pachtvereniging Deventer e.o., gemeenten, waterschap, provincie

Ook na pMJP is Salland Deal succesvol!

2014-2022 → concrete verbetering van landbouw, natuur en water

- **Drie** actieve kavelruilprojecten ten behoeve van landbouwstructuur
- **+80** ha extra agrarisch natuurbeheer → project Land van Waarde & 30 boeren rond Laag Zuthem
- **+15** ha kruidenrijke randen → randenregeling IJssellandschap & 38 van haar pachters
- **+53** ha beheer landschapselementen → Kostbaar Salland & 59 boeren+buitenlui
- Integrale aanpak diverse watergangen, o.a. Witteveensleiding, Soestwetering
- Ca. **25** maatregelen uitgevoerd in kader van Deltaplan Agrarisch Waterbeheer
- Gezamenlijk **proefveld** landbouw & bodem → al 6 jaar!

Totaal Agrarisch natuurbeheer in
Salland:
570 ha

Totaal Kostbaar Salland
landschapsbeheer:
259 ha

..**EN**... ca. **80** boeren op de wachtlijst!

Land van Waarde

Project 2017-2021

- Doelen:
 - Meer **biodiversiteit** in het landelijk gebied
 - Bijbehorend **verdienmodel** voor boeren
- **30** boeren die deelnemen in Salland Noord
- Allemaal een bedrijfsnatuurplan: streefcijfer **10%** areaal voor biodiversiteit
- Plannen grotendeels uitgevoerd → nu **7%** areaal voor biodiversiteit gerealiseerd
- Monitoren effecten op natuur en inpasbaarheid landschap → bijstellen waar nodig
- **Stapeling van beloningen:**
 - Agrarisch natuurbeheer + rentekorting bank + plus op melkprijs + extra landbouwgrond

(verpacht van ASR en provincie)

Advies Pilot landschapsinclusieve landbouw College van Rijksadviseurs

“Maak de transitie van de landbouw **landschapsinclusief**”

“Veel boeren zijn bereid om mee te werken aan de transitie van de landbouw en vragen om **helderheid** en **koersvastheid** van de overheid. Dat geeft handelingsperspectief en stimuleert innovatie.”

“De landbouwtransitie zal alleen slagen als de boer een goede prijs voor zijn **producten én diensten** ontvangt, zodat hij voldoende ruimte heeft om het landschap blijvend te onderhouden.”

“De grootste uitdaging in de transitie zit in **het systeem rondom** de boeren. Om het geschetste perspectief voor 2050 te kunnen realiseren is meer nodig dan alleen veranderingen binnen de agrarische bedrijfsvoering en het landschap.”

Verdienmodel voor de boer

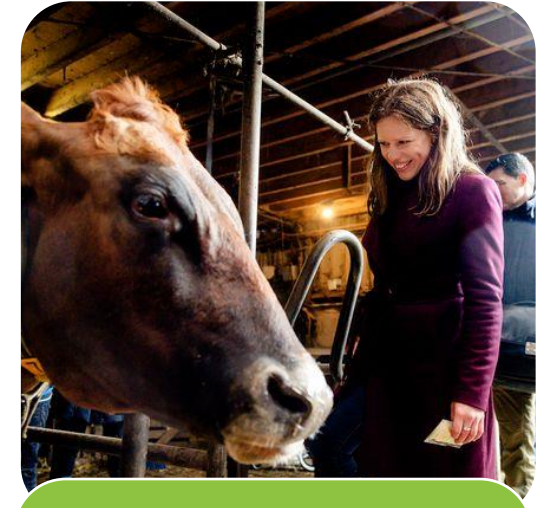
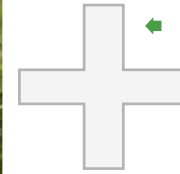
Goede en eerlijke prijs product

- Verwaarding kwaliteit producten in de (wereld)markt
- Inspanningen nodig vanuit gehele keten

Vergoeding voor aanvullende ecosysteemdiensten

- Maatschappelijke diensten die in (wereld)markt beperkt te verwaarden zijn

Zekerheid over de afschrijvingstermijn investeringen

- Beleidszekerheid
- Koersvastheid overheid
- Voorwaarden van banken en andere financiers

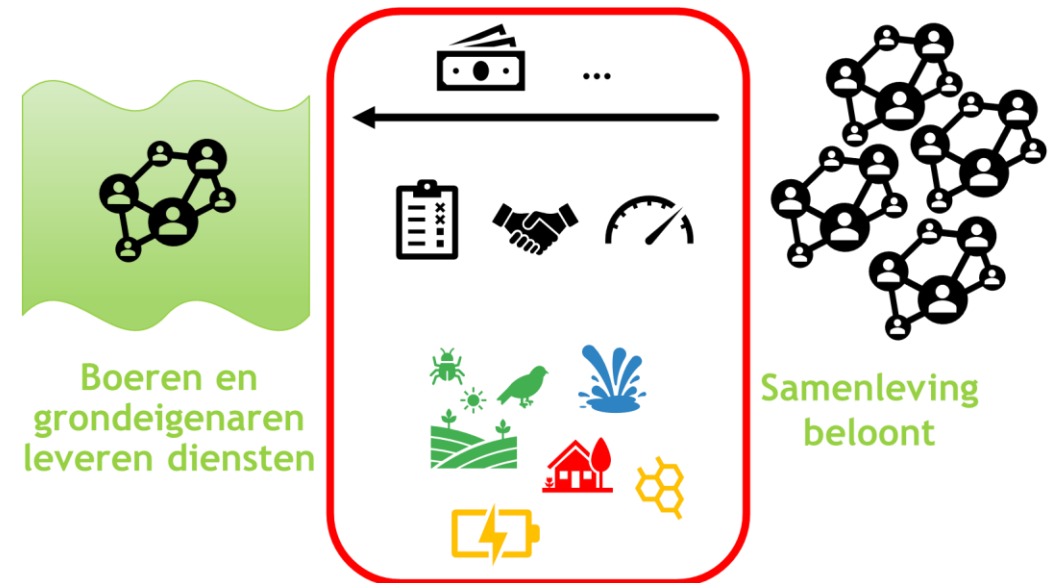
Nieuw integraal dienstensysteem SalLand Loont -- Waarom NU?

- **Veel opgaven** in het landelijk gebied: energie, stikstof, klimaat, landschap, biodiversiteit...
- Boeren en grondeigenaren hebben **sleutelrol** om aan opgaven 'ruimte' te bieden
- **Open houding** bij boeren en grondeigenaren voor een gebiedsaanbod naar de samenleving
- Nu te veel **versnippering** in vele regelingen en projecten
- Behoeftte aan eenduidigheid (**één** loket) + **ruimtelijke** EN **financiële efficiëntie**

Langjarige ambitie Salland Loont

- Een **langjarig blijvend** systeem om diensten tussen boer/grondeigenaar en samenleving te organiseren
 - soortgelijk als b.v. Kostbaar Salland
- Voor **huidige** en **nieuwe** thema's waar behoefte aan is in het landelijk gebied
 - Water / klimaat, milieu / stikstof, duurzame energie, biodiversiteit, landschap, prettige woonomgeving, etc.
- Centraal:
concrete diensten
EN
zekere beloningen

Lobby voor commitment en ondersteuning

Zomer-najaar 2021

Presentaties en gesprekken met:
Boeren
Bestuurders/politiek
Maatsch. Organisaties
Burgers
Bedrijfsleven

Fase 0 - uitvoeringsorganisatie

Zomer-najaar 2021

'motorblok' uitvoeringsorg.

Collectief Midden Ov.
Kostbaar Salland
Landschap Ov.
IJssellandschap
Boeren (o.a. LTO Salland)

Fase 1 – testfase STARTEN & LEREN

1 jan. 22 – eind '23

Eén loket gereed! Werkende menukaart voor boeren en grondeigenaren o.b.v. bestaande mgl. ANLB, DAW/ZON, Kostbaar Salland, etc.)

Combinatie met Stikstofopgave

Organisatievorm uitwerken

Fase 2 – doorontwikkeling

2023-2025

Definitieve organisatievorm

Aanvullen met nieuwe opgaven

Fase 3 – langjarig systeem

2025 → 2100 ;-)

Lopend systeem

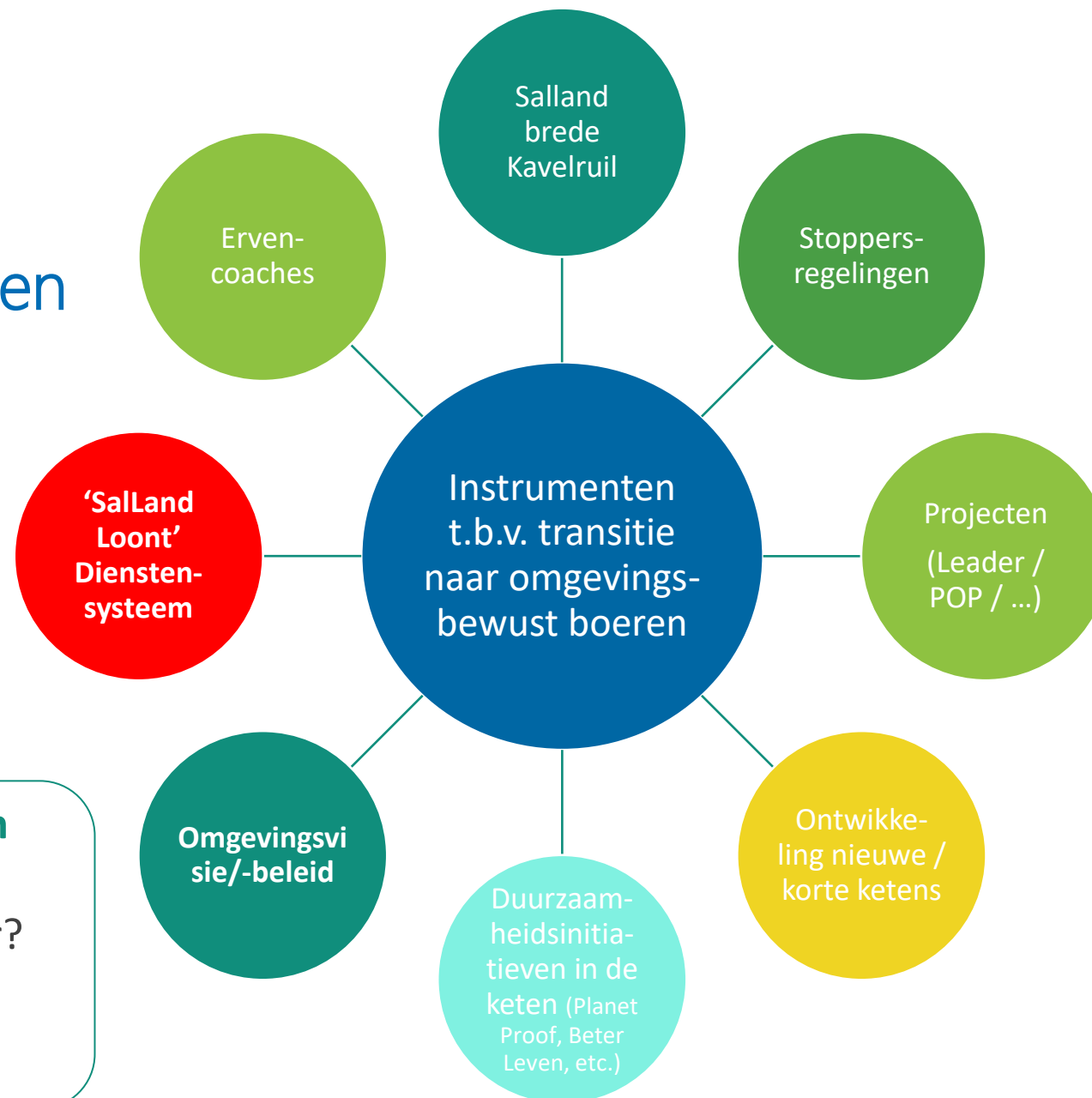
In gebruik om ook opgaven van de toekomst te faciliteren

Financiering:

GLB-pilot: aangevraagd & **beschikt!**

Agro&Food programma: aanvraag in voorbereiding

Salland Loont is
aanvullend op
andere instrumenten

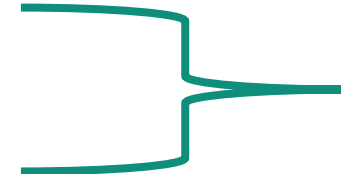

► **Boer als ondernemer aan zet..**

- Wat past hem of haar?
- Wat past in het landschap?

Ondersteuning van gemeenten in Salland

- Nieuwe **omgevingsvisie**(systematiek) ontwikkelen die passend is bij **bottom-up planvorming** van (groepen) boeren/grondeigenaren
- Beloningen voor diensten vanuit gemeenten
 - Extra ruimte voor boeren/grondeigenaren die veel diensten leveren? Uitwerking Rood-voor-dienst systematieken?
 - Financiële beloningen → Salland Loont (minder losse projectjes)
 - Fondsvorming uit b.v. duurzame energie of KGO naar Salland Loont
- Ondersteuning
 - Ambtelijke ondersteuning voor Kracht van Salland, o.a. gezamenlijke communicatie
 - Financiële ondersteuning in ontwikkeling definitieve **Salland Loont organisatie**

Ondersteun
EEN loket
gedachte!

Vragen